

Makalenin Geliş Tarihi: 23.12.2018
Kabul Tarihi: 24.12.2018
Makalenin Türü: Araştırma-İnceleme

VARLIK VERGİSİ VE ERZURUM'DA UYGULANMASI

WEALTH TAX AND ITS APPLICATION IN ERZURUM

Erdal AYDOĞAN*

ÖZ

Tarihte çeşitli ülkelerde uygulanan servet vergilerinin bir benzeri, II. Dünya Savaşı esnasında Türkiye’de de tatbik edildi. Savaş yıllarında fırsatçılık yaparak zengin olanlara karşı yapıldığı iddiasıyla çıkarılan “*Varlık Vergisi*”, uygulamada büyük problemlerin yaşanmasına sebep oldu. Bütün ülkede olduğu gibi eşzamanlı olarak Erzurum’da da uygulanan Varlık Vergisi, beklentileri karşılamadığı gibi toplumsal hafızada derin izler bıraktı.

Anahtar Kelimeler: Fiyat artışı, Enflasyon, Karaborsacılık, Sermaye, Fırsatçılık

ABSTRACT

Wealth tax was applied in Turkey during World War II in a similar way as it was applied in the various countries through history. During the war, there were big problems in the application of the wealth tax which was applied against the war profiteers. As in the whole country, the wealth tax applied in Erzurum at the same time did not meet the expectations and left deep traces in the social memory.

Keywords: Price-rise, Inflation, Black-marketeering, Capital, Profiteering

GİRİŞ

Mustafa Kemal Atatürk döneminde sosyal, siyasal, kültürel, ekonomik, eğitim vb. alanlarda kayda değer reformlar hayata geçirildi. Buna karşılık çok partili hayata geçişte ise bütün denemelere rağmen beklentiler karşılanamadı.

Sınırı belli olmayan siyasi iktidarın varlığı toplumda çokça tartışıldı. İdeolojik devamlılık hassasiyeti tek partili siyasal oluşuma ortam hazırladı. 1930'larda bir taraftan

* Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Öğretim Üyesi: erdalaydogan@atauni.edu.tr.

iç sorunlarla uğraş verilirken, diğer taraftan da dünyanın içinde bulunduğu siyasi atmosfer var olan problemleri ve çözümsüzlükleri derinden etkilemekteydi.

Atatürk döneminde Lozan'dan arta kalan sorunların çözümü için atılan ustaca adımlar kısmî de olsa başarılı sonuçlar veriyordu. Atatürk'ün vefatı yakalanan ivmeyi aksatsa da toparlamak çok uzun sürmedi. Türkiye Büyük Millet Meclisi kısa sürede toplanarak İsmet İnönü'yü Cumhurbaşkanı seçti. Şerafettin Turan'ın ifadesi ile yeni Cumhurbaşkanının ilk icraatı “*çevre düzenlemesi*” diye nitelenebilecek üst düzey bürokrat ve siyasilerin arasında değişiklikler yapmak oldu.¹ 1938-1950 yılları arasında da Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ülkeyi “*Milli Şef*” olarak yönetti.

A- ATATÜRK'ÜN VEFATINDAN SONRA ÜLKEDE EKONOMİK DURUM VE UYGULAMALAR

Türkiye Cumhuriyeti'nin II. Cumhurbaşkanı İnönü döneminde dünya yeni bir savaşla karşı karşıya kaldı. İnönü'nün siyasi öngörüsüyle ülkede birlik beraberlik sağlanarak ülke büyük savaşın dışında tutulmaya çalışıldı. Ancak bu dönemde Türkiye çok ciddi ekonomik sorunlar yaşamakla karşı karşıya kaldı. Genç nüfus, üretken olması gereken bu dönemde askere alındı. İki milyona yakın askerin silahaltına alınması ülkede malî dengeleri altüst ederken en temel ihtiyaçlar karşılanamaz oldu. Vazgeçilmez ihtiyaçlar dahi karneye bağlandı. Metin Toker bu gerçeği şöyle ifade ediyordu: “*Türkiye bir yandan İsmet İnönü'nün elinde, dünyayı kavuran harp ateşinden uzak kalmaya çalışıyordu ama diğer taraftan da gündelik hayatını yaşıyordu. Bu yaşantıyı başlıca iki karakteristik damgalıyordu. Yiyecek ve giyecek mallarındaki sıkıntı ile karaborsa. Savaşa bulaşmamamız iyi ise de vatandaş eline verilen bir parça ekmekle karnını doyurmaya bakıyordu, karne sistemi çeşitli sahalara yayılıyordu ve pek çok ihtiyaç maddesini bulmak mesele oluyordu ve bunlar halkta derin infial yaratıyordu.*

Sıkıntı şüphesiz ki Avrupa'da devam eden savaşın bir sonucuydu. Fakat hükümetin istikrarlı bir ekonomik politikasının olmaması, kontrollerin gereği gibi yapılamaması kararların bir gün alınıp ertesi gün bozulması bir olacak sıkıntıyı on yapıyordu. Karaborsacı tipi de Hacıağa tipi de o günlerin icadıdır... Karaborsa ile mücadele hoş fakat boş bir laftan başka bir şey değildi.”²

¹ Şerafettin Turan, **Türk Devrim Tarihi**, Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye (10 Kasım 1938-14 Mayıs 1950), Ankara, 1999, s. 18.

² Metin Toker, **Tek Parti'den Çok Partiye**, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1970, s. 26-28.

Bütün dünyayı derinden etkileyen II. Büyük Savaş tıpkı I. Büyük Savaş gibi Avrupa'da çıktı. Savaş başlar başlamaz piyasada bulunan birçok mal piyasadan çekilerek fiyatların anormal bir şekilde yükselmesine sebep olundu. *“Türkiye’de 1933’ten 1939’a dek önemli fiyat artışları olmamıştı. Fakat bu tarihten başlayarak sürekli bir turmanış kendisini göstermiş bulunmaktaydı. Bu dönemde fiyat artışı her yıl ortalama % 200-300 dolayındadır. Örneğin ekmek fiyatlarındaki artış şöyledir: 1939’da ekmek Ankara’da 10.09, İstanbul’da 9.01, İzmir’de 9.91 kuruş iken, 1943’e gelindiğinde ise ekmek fiyatları; Ankara’da 40.90, İstanbul’da 39.08 İzmir’de 39.44 kuruşa kadar yükselmişti.”*³

Atilla İlhan'ın aktardığına göre İsmet İnönü kendisini ve Mustafa Kemal'i şöyle tanımlar: *“Bir işin yapılması gerekiyorsa gerçekleşme ihtimali % 5 bile olsa Mustafa Kemal yapar; ben gerçekleşme ihtimali % 95 olan bir şeye başlamak için bile düşünürüm. Bu fark, bir lider ile bir kurmay arasındaki farktır. Birincisi sorumluluk ve risk alır, ikincisi kararı oluşturursa da başka biri sorumluluğu almadan uygulamaya başlayamaz.”*⁴

Yukarıda ifade edilen müteredit haller Atatürk'ün ölümünden sonra ülkeyi yönetmeye talip olan başta Cumhurbaşkanı İnönü olmak üzere Saydam ve Saraçoğlu hükümetlerinin ekonomik politikaları ve uygulamaları, yerli, varlıklı çevrelerin tedirgin olmalarına sebep oluyordu. Tezel'e göre, *“Devletçilik, bürokrat kökenli yönetici kadronun bir ürünüydü. Bu kadro elinde tuttuğu siyasi iktidarı yerli tacirler, sanayiciler ve büyük arazi sahiplerinin çıkarlarına karşı da kullanabilir.”* Bu tespiti doğrularcasına ileride buna dönük denemelerin olduğu görülecektir daha da önemlisi savaş şartlarında zenginliklerine zenginlik katanlar olduğu gibi bu sınıflarla hükümetler arasında da çatışma düzeyinde girişimlerin olması kaçınılmaz hale geldi.⁵

Hükümetleri savaş ortamında Atatürklü yıllarda büyük bir ciddiyetle uygulanan denk bütçe ilkesine bağlı kalmaya özen gösterecekler de hatta ihracat hacminde artışlar yakaladılar da bütçe rakamlarındaki artışlar dikkat çekmekteydi. Piyasada para arzının önemli oranda artması enflasyonist eğilimlerin yukarılara doğru tırmandığının işareti ve bu da kaygıların artmasına sebep olmaktaydı. Türkiye'nin savaş dışında kalma gayretlerine rağmen tehditler karşısında savunma harcamaları artıyordu. Mesela 1938'de savunma giderleri %30.31 iken 1939'da %43.32'ye 1941'de ise %55.44'e kadar artması bu kaygılardan kaynaklanmaktaydı Ayrıca tarıma dayalı Türkiye ekonomisi gençlerin

³ Çetin Yetkin, *Türkiye’de Tek Parti Yönetimi (1930-1945)*, İstanbul, 1983, s. 183.

⁴ N. İlder Ertuğrul, *Cumhuriyet Tarihi El Kitabı (1923-2008)*, Ankara, 2008, s. 60.

⁵ Yahya Tezel, *Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi (1923-1950)*, İstanbul, 2015, s. 307.

silahaltına alınmasından dolayı üretim ve tüketim arasında dengeyi bozduğundan, fiyatlar hızla yükseldi.⁶

Savaş yıllarında yüksek enflasyondan ziyadesiyle istifade edenler; tacirler ve dış ticaretle uğraşanlar oldu. Sermaye ve ara malların ithalatında yaşanan sıkıntılara rağmen üretimini devam ettiren sanayiciler ve devlet fabrikaları büyük kazançlar elde ederken, en büyük zararı işçiler, bürokratlar, tarımla uğraşanlar ve köylüler yani nüfusun en önemli kesimi oldu. Bu süreçte adı geçen kesimlerin yaşam kalitesinin düştüğünü, servet kayıpları yaşadıkları görülürken, servet dağılımında da önemli değişiklikler dikkat çekmekteydi. Bunların bir kısmı paralarını taşınmazlara, altına ve stoklara yatırarak büyük kazançlar elde ederken, bir kısmı da paralarını ülke dışına kaçırmakla meşgul oldular.⁷

*“Türkiye’nin savaşın dışında tutulabilmiş olması, İsmet İnönü’nün ve öteki CHP yöneticilerinin her zaman övgü ve saygıyla anılması gereken büyük başarılarıdır. Ne var ki, II. Dünya Savaşı boyunca ülke içinde uygulanan siyasetin olumsuz sonuçları da olmuştur. Öyle ki bir dönem için ihtikâr (vurgunculuk) harp zengini, yoksulluk sözcükleri denilince akla gelen şey CHP idi.”*⁸ Çetin Yetkin’in yukarıda ifade ettiği düşüncelerine paralel olarak II. Dünya Savaşı ile büyük sıkıntılar çeken Türkiye’de fiyatlar hızla artmış, karaborsacılar çoğalmış, enflasyon beklentileri artmış, halk ciddi sıkıntılara girmişti. Tüccar ve sanayicilerinin tutumundan kaynaklandığı düşünülen bu gelişmelere karşı Refik Saydam Hükümeti, bazı tedbirler alma gereği duymuştu. Savaş sürecinde ekonominin planlanması ve yönetimi üzerine proaktif bir çalışma yapılmadığından bu bağlamda bulunan çözüm 18 Ocak 1940’da 3780 Sayılı “*Millî Korunma Kanunu*” hayata geçirilmesi oldu.⁹

⁶ “Özellikle 1942’den sonra artışın daha büyük oranda olduğu görülmektedir. Nitekim 1941’de dolaşımdaki kâğıt para miktarı 512473000 TL iken 1944’te 96083800’e yükselmişti.” Ş. Turan, **Türk Devrim Tarihi**, s.154-155.

⁷ Y. Tezel, **Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi**, s. 308-310.

⁸ Ç. Yetkin, **Türkiye’de Tek Parti Yönetimi**, s.182.

⁹ Ş. Turan, **Türk Devrim Tarihi**, s.155-156; Milli korunma kanunu ile getirilen düzenlemeler özetle şu şekilde sıralanabilir:

1.Hükümet özel kişilere ait sanayi ve madencilik tesislerinin üretim çeşit cins ve miktarını belirleyebilecektir. Hükümet vatandaşlara madenlerde ve yol yapımında mecburi çalışma yükümlülüğü uygulayacaktır.

2.Hükümet lüzumlu gördüğü hallerde bazı kuruluşlara, tazminat ödeyerek el koyabilecektir

3.Tarımda ne ekleneceğini devlet tayin edecek ve 5000 dönümün üstündeki arazi gerekirse tazminat ödeyerek bizzat devlet işletebilecektir.

4.Özel kişilere ait taşıt araçları devletçe belirlenecek fiyatlarla istenilen yerlerde çalıştırılabilir, gerek görüldüğünde de bu araçlar devletçe satın alınabilecektir.

5.Özel teşebbüsün yatırımları izin alma şartına bağlanmış, hükümetin kontrolüne tabi tutulmuştur. Ayrıca hükümet özel kişilere ait üretim birimlerine atıl halde tutulmasını önlemek gayesiyle el koyma, çalıştırmaya zorlama yetkisine sahipti.

Bu kanuna göre olağanüstü şartlarda hükümete önemli yetkiler veriliyordu. Bunlar; üretimin denetimi, çalışma şartlarını düzenleme, ihtiyaç hâsıl olunca bazı malların stoklanması, tüketimi engelleyici tedbirler alma gibi çok önemli yetkileri kapsıyordu. Kanunun uygulanması için bir koordinasyon heyeti kurulu teşekkül ettirildi ve 19 Şubat 1940'tan itibaren de uygulamaya geçirildi.

Milli Koruma Kanunu'ndan beklenti büyüktü. Kanunun uygulanmasından doğabilecek aksaklıklara fırsat vermemek için çeşitli para ve hapis cezaları getirildi ise de bu tedbirler uygulamada işe yaramadı. Özellikle de dar gelirli emekçilerin aleyhine gelişmeler yaşandı. Temel ihtiyaçlar üzerinde fırsatçılık hareketleri daha da arttı. Fiyatlar önemli oranda yükseldi. Hükümet yaşanan bu gibi sıkıntıları önlemek üzere 1941'de Ticaret Ofisi, Petrol Ofisi ve İaşe Müsteşarlıklarını kurdu. Başta buğday olmak üzere köylünün ürünleri düşük fiyatlarla devlet tarafından alınca, üreticiler ve köylüler daha da fakirleşti. Bütün iyi niyetli çabalara rağmen uygulamalar toplumsal tepkiyi doğurdu, akabinde de başta temel gıdalar olmak üzere diğer ürünlerde karne dönemi başladı.¹⁰

Bu durum öyle bir içinden çıkılmaz hale geldi ki yalnız halk değil bu işten sorumlu olan ya da kendini sorumlu hisseden birçok bürokratı, siyasetçiyi de derinden etkiledi. Dönemin Ticaret Bakanı Mümtaz Ökmen ile İaşe Müsteşar Yardımcılığı vazifesini deruhte eden Şevket Süreyya Aydemir arasında geçen bir konuşma çok dikkat çekiciydi. Bu ruh halini şöyle bir anekdotla anlatmaktaydı: “Şevket, bu gece hiç uyumadım. Bu salonun içinde bir uçtan bir uca dolaştım durdum. Biliyor musun ve düşündüm. Düşündüm ki şu balkona çıkayım ve oradan kendimi sokağın taşları üzerine atayım. Yalnız üzerimize aldığımız şu yükten kurtulmak için değil millet dediğimiz, ordu dediğimiz son varlıklarımıza karşı şu ülkede ve hele bu asırda bu kadar aciz ve çaresiz kaldığımız için!..”¹¹

6. İç ve dış ticarete fiyat kontrolü sistemi getirilmiştir. (Ramazan Kurtoğlu, **Türkiye Ekonomisi (1938-2010), Milli Bağımlılık, Büyüme Krizler ve Siyasi Sonuçları**, İstanbul, 2017, s. 446-447.

¹⁰ Ş. Turan, **Türk Devrim Tarihi**, s.155-157; R. Kurtoğlu, **Türkiye Ekonomisi (1938-2010)**, s.447.

¹¹ Şevket Süreyya Aydemir, **İkinci Adam 1938-1950**, II, İstanbul, 1999, s. 204.

B- İSMET İNÖNÜ DÖNEMİNDE HÜKÜMETLERİN EKONOMİK SORUNLARIN ÇÖZÜMÜNE YÖNELİK UYGULAMALARI: SERVET VERGİSİ

Türkiye gibi henüz gelişmesinin ilk evrelerini yaşayan ve ne tam kapitalist ne de tam devletçilik düzenini benimsemiş ülkelerde karma ekonomik düzenin tercih edildiği görülür. Dolayısıyla bu sistemi kalkınma modeli olarak benimseyen ülkelerin en önemli sorunu da ekonomik büyümede sürekliliğin sağlanması için gerekli tasarrufların yatırımlara kanalize edilebilmesidir. Bu gerçeklik özellikle Atatürk döneminden sonra savaşın ağır şartlarının da etkisiyle 1940'ların Türkiye'sinde ciddi boyutlarda kendini gösterdi. “*Servet vergileri kapitalist ve bunun türevidir olan karma ekonomi düzenlerine özgü vergi türleridir.*” tespitini yapan Fethi Hepar'e göre “*Özel mülkiyet hakkının olmaması ve tüm varlıkların devletin kullanımına ayrılması sonucu servet vergisi türünde bir vergiye gerek yoktur. Kapitalist veya karma ekonomik yapıya sahip olan toplumlarda kamusal harcamalar ve bu harcamaların finansmanı için gerekli olan vergi gelirlerinin miktarı ve biçimi toplumsal tercihler doğrultusunda politik süreç kanalıyla belirlenir.*”¹²

Ülke içinde ve dışında yaşanan büyük sıkıntılar da CHP hükümetlerinin ekonomi politikalarının belirlenmesinde de temel etken oldu. Refik Saydam Hükümeti'nin ekonomi politikaları, sorunlar karşısında yetersiz kaldı. 1942'de Refik Saydam'ın vefatı üzerine yeni hükümeti bu kez Şükrü Saraçoğlu kurdu.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Kasım 1942'deki açılış toplantısında Cumhurbaşkanı İnönü, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılardan bahsederek bu durumun sorumlularını da açıklama ihtiyacı duydu. Konuşmasının akabinde de “*üç, beş yüz kişiyi geçmeyen bu insanların vatana karşı aşikâr olan zararlarını gidermek yolu elbette vardır.*” dedi. Cumhurbaşkanı'nın altını önemli çizdiği yeni yol kısa bir süre sonra bulunacaktı.¹³ Bu yol servetin vergilendirilmesiydi, yani Varlık Vergisi'ydi.

Varlık Vergisi tasarısı 9 Kasım 1942'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulurken; “*Devlet bu vergi ile savaş ekonomisi şartlarından yararlanarak aşırı kazançlara ve servet birikimlerine kavuşan savaş zenginlerini vergilendirmeyi ve böylece onların aşırı ölçüde sahip oldukları haksız kazançların bir bölümünü geri almayı amaçlamıştır.*”¹⁴ Tasarı CHP grubunda görüşülürken de Saraçoğlu yeni verginin amacını

¹² Fethi Hepar, **Türkiye'de Servetlerin Vergilendirilmesi**, Eskişehir, 1982, s.69-70.

¹³ Ş. Turan, **Türk Devrim Tarihi**, s.158.

¹⁴ Osman Akandere, **Milli Şef Dönemi Çok Partili Hayata Geçişte Rol Oynayan İç ve Dış Tesirler (1938-1945)**, İstanbul, 1998, s. 173; Bu konuda daha geniş bilgi için bakınız: <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d06/c028/tbmm06028003.pdf>

net bir şekilde şöyle ifade ediyor: “*Bu kanun aynı zamanda bir devrim kanunudur. Bize ekonomik bağımsızlığımızı kazandıracak bir fırsat karşındayız. Piyasamıza egemen olan yabancılar böylece ortadan kaldırılarak Türk piyasasını Türklerin eline vereceğiz!*”¹⁵ Bu konuşmadan sonra görüşmeleri geçirmiş ve birçok CHP milletvekili tasarıya destek anlamına gelen konuşmaları yapmıştır. Tasarıya bir destek de Türk basınının bir kısım önemli yazarlarından geldi. Bunlar; yeni vergiyi haklı, meşru ve gecikmiş bir karar olarak değerlendiriyordu.¹⁶

Varlık Vergisi tasarısı Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yeterince tartışılmadı. Buna rağmen tasarı 11 Kasım 1942 tarihinde Meclis'te hazır bulunan 429 milletvekilinin 350'sinin kabul oyuyla kanunlaştı. Kanuna göre, servet sahiplerinin tespiti ve bunlardan ne kadar vergi alınacağını mülki amir ve maliyecilerden oluşturulacak takdir komisyonları belirleyecekti. Vergi bir defaya mahsus olarak alınacaktı. Komisyonca belirlenen vergi miktarlarına itiraz yolu kapalıydı. Belirlenen miktar 15 gün içinde tahsil edilecekti. Vergisini ödeyemeyenlerin mallarına el konulabilecek, aksi halde ödeyemeyenlerin bedenlen çalıştırılmak üzere uygun görülen yerlere gönderilmesi mümkün olacaktı. Kanunda yer almamasına rağmen uygulamada değişik harflerle ifade edilen dört grup vergi mükellefi belirlendi. Bunlar: M. (Müslüman), G. (Gayrimüslim), D. (Dönme), E. (Ecnebi) olarak belirlendi. Takdir komisyonları; çok ağır, keyfi, hatta ödenmesi imkânsız denecek düzeyde vergi tarhları belirledi.¹⁷ Bu tarhlar özellikle Gayrimüslimler için daha farklı ölçeklerle belirlendi. Öyle ki bu oranlar ve uygulamalar sıkı CHP'lileri bile rahatsız etti. Bu konuda Nadir Nadi: “*Kanunun uygulanış tarzı ne yazık ki ne hak, ne hukuk, ne sosyal adalet, hatta ne de ırkçılık ilkeleriyle bağdaşmayacak derecede keyfi ve totaliter bir zihniyeti açığa vurmuş oldu.*” diyecektir.¹⁸ Yakup Kadri Karaosmanoğlu ise vergi hakkındaki görüşlerini şöyle ifade ediyordu: “*İtiraf ederim ki ruhu itibariyle ben bu kanunun aleyhinde değilimdir. Lakin tatbik şeklini ne medeni, ne hukuki ne de insani bulmuşumdur.*”¹⁹

¹⁵ Tasarıya destek veren Yusuf Kemal Tengirşek şöyle diyordu: “*Servet toplumsal bir olaydır. Buna göre toplum yoksul olunca serveti onun emrine vermek yerindedir.*” (Ş. Turan, **Türk Devrim Tarihi**, s.158-159); Ayrıca bakınız: Mahmut Goloğlu, **Milli Şef Dönemi (1939-1945)**, Ankara 1974, s. 173.

¹⁶ Cemil Koçak, **Türkiye'de Milli Şef Dönemi (1938 -1945)**, II, İstanbul, 1996, s. 486.

¹⁷ Ahmet Demirel, **Tek Partinin İktidarı Türkiye'de Seçimler ve Siyaset (1923-1946)**, İstanbul, 2014, s. 270-271.

¹⁸ Celaleddin Vatandaş, **Cumhuriyetin Tarihi**, İstanbul, 2016, s. 333-334; “*Varlık Vergisi hiçbir ölçü tanımiyordu. Belli ki Nazi usullerini taklit yoluyla azınlıkları ezme, siyasi düşmanlara meydan okumak ve siyasi dostları korumak maksadıyla meydana getirilmişti.*” (Carter V. Findley, **Modern Türkiye'nin Tarihi, İslam, Milliyetçilik ve Modernlik (1789-2007)**, (Çev. Güneş Ayas), İstanbul, 2011, s.266.)

¹⁹ Yakup Kadri Karaosmanoğlu, **Politikada 45 Yıl**, Ankara 1968, s. 172.

Bu kadar büyük tartışmalara zemin hazırlayan Varlık Vergisi uygulamaları on altı ay devam edebildi. 1942 yılında tarh edilen vergi 463 milyon TL idi. Bunun ancak 318 milyonu tahsil edilebildi. İstanbul'daki mükelleflerin payı ise %70 idi.²⁰ Tarihe başarısız bir vergi uygulaması olarak geçen Varlık Vergisi, 1944 yılının Mart ayında da tamamen kaldırıldı.

C- VARLIK VERGİSİ'NİN ERZURUM'DA UYGULANMASI

Varlık Vergisi 11 Kasım 1942'de kanunlaştıktan sonra bütün ülkede kanunun amir hükümlerinin hemen uygulamaya konulduğu görülmektedir. Buna göre verginin şahıslara göre miktarını altışar kişilik komisyonların tespit edeceği, komisyonlara vali ve kaymakamların riyaset edeceği, maliyeyi defterdar ve mal müdürlerinin temsil edileceği, diğer 4 üyenin halk tarafından seçilen belediye, ticaret odası veya ziraat odalarından teşekkül ettirileceği ifade edilmekteydi.²¹ Kanunun bu amir hükmü diğer vilayetlerde olduğu gibi Erzurum ve ilçelerinde de teşekkül ettirildi. Komisyonlar hızlı bir şekilde çalışmalarını tamamladı. Buna göre Erzurum vilayetinde tahakkuk ettirilen vergi miktarı, 511.150 lirası merkeze 476.158 lirası da kazalara ait olmak üzere toplamda 987.308 TL olarak tespit edilerek tutanak altına alındı.

Bu yeni gelişmeler basınla da paylaşıldı. "*Varlık Vergisi mükelleflerinin isimlerini ihtiva eden listeler komisyonun devamlı çalışması ile dün ikmal edilmiş ve bugün resmen ilan edilmiştir.*" tarzında ki gelişmeler Erzurum vilayet gazetesinde ilk sayfalardan verildi.²² Gazetenin haberine göre 6000 liradan yukarı vergi ödeyecek üç vatandaş vardı. Buna göre Erzurum vergi mükelleflerinin tam listesi ilk sayfadan verildi. Buna göre:²³

10000 lira Memiş kardeşler.

7500 lira Müteahhit Hüseyin Yücel.

6650 lira Fabrikacı İbrahim Gezer.

6000 lira Müteahhit Halit İnal, Şaban Dilaver ve ortakları.

5000 lira verecekler: Müteahhit Sami Zarban, Mehmet ve İsmail Efendioğlu, Remzi Temelli Kardeşler Limited Şirketi, Koyunca Hafız Mikdat, Müteahhit Kemal Ergene.

4500 lira Dabak Yusuf Gülap

²⁰ Y. Tezel, **Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi**, s. 314; Ahmet Emin Yalman ise "*Bu kanunun memleketin şeref ve itibarına karşı büyük bir tehlike halini aldı.*" ifadesini kullanmaktadır. (Ahmet Emin Yalman, **Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim (1922-1944)**, III, İstanbul, 1970, s. 375.)

²¹ <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d06/c028/tbmm06028003.pdf>

²² Muammer Çakur, **Erzurum Gazetesi'nin Erzurum Basın ve Yayın Tarihindeki Yeri ve Önemi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum, 2011, s. 124

²³ **Erzurum**, 31 Birincikanun/Aralık 1942, S: 3774.

4000 lira verecekler: Bahri ve Lütfü Silahtar, Lütfi Önder ve Ömer Boybey, Münir Alpagut, Kulaç Şevketoğulları, Ali Bayramoğlu, İbrahim ve Mustafa Çele, Mustafa Akal, İbrahim Kara, Ali, Fazıl Hamutçu, Mehmet Sağmanlı, Mehmet ve Recep Gençal, Hulusi Korukcu, Müteahhit Naci Torun, İbrahim Kazancı, Mustafa Çomoğlu, Kamil Özhancı, Tüccar Şaban Kurtoğlu vere sesi, Koyun Tüccarı Cemal Şen, Müteahhit Fikri Akgün.

3000 lira verecekler: Hasan ve Aziz Türkoğlu, Hüseyin Akçay kardeşler, Münip Alpağut, Ömer Gencal ve Dursun Tiryaki, Mustafa Balaban, Pastırmacı Sabri Etlik, Hüseyin ve Gafur Ferhendi.

2750 lira verecekler: Derici Halil Fırıncı, Kasap Necmettin.

2500 lira verecekler: Nazim ve Fevzi Aktaş, Abdulmuttalip Egriçayır, Göncü Mehmet Kayserili, Tahsin Alyanak, İdris Karaziybek, Mustafa Berberoğlu, Osman Alemdar, Şahin Köşklü ve kardeşleri, Rifat Karşlı ve kardeşi İsmail, Necip ve Nafiz Kotan, Hınıs'ın Karmış köyünden Abdurrezzak ve ortağı Zeki, Mehmet Diçle, Şükrü Serdar, Maraşlı Salman Zulkadiroğlu, Celal ve İbrahim Pirinççioğlu, Elbiseci Nazım Yeltekin, Elbiseci Talip, Enver Kopan, Cafer Yıldırım, Hacı Mehmet ve oğlu Vahap, Faruk Celepli, Fethullah Kapıcı, Şükrü ve kardeşi Ömer Ari, Yahya Şatıroğlu, Mustafa Ütav, Yavuz Situ, Hacı İbrahim Kayserili, Mahmut ve Osman Kal, Yağcı Osman oğlu Ahmet Özonur, Aziz Gölbakan Karaköse, Mustafa Koç Ankaralı.

2250 lira verecekler: İshak Narmanlı, Gani Güllabi, Mustafa Keskiner ve ortakları, Mustafa Şahin, Şakir Dedeoğlu ve kardeşi Akif, Abbas Dura ve oğulları Halis Servet, Ahmet Göncü ve kardeşi Nurettin, Ömer Yücel.

2000 lira verecekler: Şefik Elmalı, Mehmet Karagöz, Hüseyin Eren, Mustafa Karakaya, Rıza Topçuoğlu kardeşler, İdris Şentürk, Neşet Solakoğlu ve ortağı, Abdullah İspirli, İbrahim Çehreli, Mustafa ve Hakkı Gezer, Mehmet Elmalı, Halit Narmanlı, Feyruz Yurtkuran, Selman oğlu Bakkal Ahmet, Ahmet Nazikoğlu, Koyuncu Hacı Cemal, Mehmet Kömürcü, Ömer Güllük, Salih Göksel, Nafiz ve Cemil Ilıcalı, Seymen Aksu, Şoför Mehmet Ergin, Leblebici Hakkı Eğriboyun, Akif ve Paşa Çınar, Cazim Özer, Hüseyin Kaçtıoğlu, Tüccardan Eyüp Ülkü, Pastırmacı İhsan Kadakçı, Dursun Cinisli, Ali Kömürcü ve Mehmet Bayraktar, Ömer Sönmez, Ahmet Keleşoğlu, Cemal kızı patron Kadriye Tebiz, Bahri kızı patron Mevriye Yanaraltın, Ilıca'da Ali Yılmaz ve Halit Bekir, Lokantacı Yakup, Fahrettin Oto Bitlis, Mehmet Koç Ankaralı, Emin ve Mevlüt Çolak, Keskin Madeninden Arslan Dağıstanlı.

1750 lira verecekler: İsmail Saatçioğlu, İbrahim Ari, Muhsin Özoltu, Agah ve Şakir Özgündoğdu, Farak Güzeldere, Ağa Güliüm, Sivas Kayseri ambarı, Halıcı Ahmet, Rifat

Merdal, Fazıl ve Bahri Sağsöz, Rifat ve Müştak Kahvecioğlu, Dursun Akal, Fehim Üçyıldız, Salim ve Abdülaziz Kızılçubuk, Sadullah Kuyumcu, Şükrü Gül.

1300 lira verecekler: Halis Sütbeyaz, Neşet ve Recep Gemalmaz, Şükrü Atmaca, Asaf Derviş, Ömer ve ortağı İhsan Özoltu, Hacı Kaya Bezzaz,²⁴ Seyfullah Kapucu, Rıza Sönmez ve Tayyar Güvelen, Zariif ve Ali Rıza Bayburtlu, Muharrem Kırallı, Dursun Güngör, Hivekli Ali Bayramoğlu, Mustafa Murtezaoğlu, Hüseyin Kurşunoğlu.

1200 lira verecekler: Mustafa Tuğcu, İsmail Aksoy, Adil Sağlam, Ömer Şevki, Muharrem Limoncu, Memet Kayalar, Fırınıc Rıza ve Saim Akgök, Kemal ve Selahattin Uysal kardeşler, Batpazarında Kemal Alper, Nail Toparlık, Kunduracı Sıbkat ve Salih, Tüccardan Celil ve Şehzat, Resul ve Samet, Tüccardan Şevket ve Fehmi Saruhan, Nakliyecı Ziya, İskender, Şeyh İbrahim oğlu Osman Karayığit, Yeni mağaza yanında Yakup, Arslan kızı Hanım Şengözler, Hüseyin Ahlatlı ve ortağı, Sütçü Kazım ve Refik, Müteahhit Galip Feşel, Diyarbakırlı Mustafa Kalender, Yavili Hafız Arslan.

1000 lira verecekler: Kasap Aziz Şalçı, Bezzaz Fazıl Orğun, Kasap Osman ve Zakir, Hamdi Taylan Sobacı, İshak Dözel Derici, Halil Ayrancı, Rifat Evyap, İbrahim Konkli, Kazım Tekeş, Ahmet Tarakçı, Demirci Hakkı ve İbrahim, Hayrettin Ahıskalı, İbrahim Balcı Fırınıc, Müştak oğlu Ali ve kardeşi, Sait Çağlar, Rasim Dağlargülü Mutaf²⁵, Yaşar Yazıcı.

650 lira verecekler: Çilingir Memet Moktal, Köprübaşı'nda Ali Servet, Mehmet ve Miklat Bayramoğlu, Tahtacı Halil Çiftçi, İbrahim Çelikel, Nusret Mete, Lütfi Alyap, Kuyumcu Ömer Altın, Tufan Özaltın, Sabri Ünsal, Cafer Şakuri, Ahmet Aydaş, Mehmet Özdoğan, Batpazarında Manifaturacı Köse Ali, Hamza Polat, Necati Çelebi, İsmail ve Halil, Hasan Bezer, Tahtacı Abdullah ve Hüseyin Tüzmet, Ali Aladağ, Sırrı Altmışdört, Zakir Önal, Mustafa Özbaylar, Ömer Çehreli, Mehmet Ali ve İsmail Sergüç, Terzioğlu Hasan ve kardeşi Mustafa, Mamil Yıldırım, Mehmet Kubaza, Mustafa Şaşilar, Fuat İhsan Araslı, Hamit Küçük, Hamit Hivekli, Ali Kıran, Tahsin Gezer, Sadık Akbaş, Musa Dağıstan, Salih Köşklü, Karşeyh köylü Ziya Aktaş, Ruhi Mutibaş, Nizamettin Daldaban, Mehmet Kurt Adapazarlı, Fikri Kırbaş, Kunduracı Mevlüt Kayalar, Salih Hivekli.

500 lira verecekler: Kasap Salih Lavar, Vehbi Turaman, Mehmet Bayraktar, Hacı Taftalı ve Necati, Yusuf Alemdar, Fevzi Yazıcı Konklu, Kasap Osman Mirhilli, Zekerıya Öztürk, Hancıgazlı Neşet ve Memiş, Abdullah Çolak, Servet Bayraktar, Osman Çilingir, Avni Gömrükçü, Mehmet Alkan, Haşim Atasoy ve Tayyar, Cemil Arıcı, Münir Özışık, Türbe

²⁴ Bezzâz: Bez vs. mensucat satan adam.

²⁵ Mutaf: Kıldan çul vs. dokuyan veya satan adam.

civarında Seyid, Teyfik Turanlı, Mehmet Halıcı, Sefer Karaca, Mehmet Kaşo, Münir Kapucu, Sarraf Ali Paşa, Hacı Hayri Balıkçioğlu, Cihan Oteli sahibi Münir, Müteahhit Haver Denizcek, Müteahhit Cemil Camcı ve Faik Pirim, Müteahhit Mazhar, Ahmet Maraşlı, Samsunlu Hamit Turhan, Koyuncu Mehmet Ungan, Nazim Akın, Sabri Ertuğrul, Cemal Esenkaya, Halim Genç ve İsmail Kaya, Ahmet Arslankaya, Süleyman Dereci, Otomobilci Bekir, Hafaf²⁶ Şevki Nusret Polat, Haydar Tortumlu.

Büyük Çiftçiler:

1500 lira verecekler: Münip Korukçu, İzzet Alyanak veresesi, Zivans köyünden Mustafa Karadağ, Geyik köylü Hüseyin ve Hamza kardeşler.

800 lira verecekler: Künbet köylü Asim Abuş ve Hurşut Ilıca, Karaz köylü Cazim Bektaş, Ümidin köylü Sabit Ertuğrul, Kân köylü Ramazan Kân, Muallim Faik Bilge, Kân köylü Hakkı Karaoğlu, Titkir köylü Rıza Akalın,

500 lira verecekler: Evrenili Rasim ve Hurşit kardeşler, Evrenili Kerim Canpulat, Teyfik Ilıcalı, Badişin köylü Memduh Işık, Haşkevank köylü Ziyaettin Çolak, Kevahor köylü Sayım ve kardeşi Mehmet Çavuş, Lalapaşa Mahallesinde Münir Çavuşoğlu, Öznülü Hüsnü Uzun, Sitavuk köylü Medet, Ümidim köylü Seyit Ağaoğlu Kamil, Müdürge köylü Pehlül oğlu Mevlüt, Müdürge köylü Nuri Tortumlu, Tufanç'ta Münip, Terkini Köyü'nden Veysel Apel ve kardeşleri, Tivnik köylü Mehmet oğlu Faruk, Dumlu köylü Mustafa Kaya, Güllü köylü Mehmet Çetinkaya, Aşağı Hins köylü Murat oğlu İbrahim ve biraderleri, Tebrizcik köylü Abid oğlu Halil, Baş Ovacıktan Halil Koçan, Müdürge Köyü Kürt Silo”.

“Erzurum” gazetesinin haberine bakılacak olursa yukarıda verilen ve askıya çıkarılan vergi mükelleflerinin tam listesinin tespitinde, titiz çalışılmasına rağmen, yine de bazı aksaklıklar olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumun sebebi ise, ilk tahakkukta bir kısmı unutulduğundan bir kısmı da gelirleri tespit edilemediğinden sonraya bırakıldığı anlaşılmaktadır. Erzurum vilayet gazetesinin haberine göre, Varlık Vergisi'nin müddeti 15 İkincikanun/Ocak1943 Perşembe günü sona erecektir. Gazete, “Şehrimizde 11 Vatandaş Daha Varlık Vergisi Verecek” haberi ile daha önce tespit edilen vergi mükelleflerine yeni eklemeler yapılmaktadır. Haberin devamında bu tarihe kadar Erzurum'da 202.675 TL vergi toplandığına dikkat çekilerek, mükelleflere verilen on beş günlük müddetin 15 İkincikanun/Ocak 1943 Cuma günü sona ereceği duyurulmaktadır. Bu müddet zarfında vergisini ödeyemeyenler için kanunun 12 maddesi gereğince birinci hafta %1, 2 hafta %2 fazlasıyla tahsil edilecektir.

²⁶ Haffaf: Halk dilinde kavaf, ayakkabı çeşitleri satan adam.

Yeni tespit edilen mükelleflerinin isimleri ve vergi miktarları ise aşağıdaki gibidir:

“5000 lira: *Ömer ve Bekir Baltacıoğlu kunduracı ve müteahhit.*

1500 lira: *Cemal Kelgiri Erzincan Çarşısı'nda attar.*²⁷

650 lira: *Elbise Asım Balkar Batpazarı'nda.*

650 lira: *Sait Temelli ve şeriki Sefer Emir Arslan kantariye.*

650 lira: *Samih Kobal avukat.*

500 lira *Abdurrazak Aydoğdu Tebrizkapısı'nda tuhafiyeci.*

500 lira *Mehmet oğlu İbrahim bezzaz Kongre Caddesi.*

500 lira *Rıza Kavcı bezzaz Tebrizkapısı'nda.*

500 lira *Tevfik Özkavcı bezzaz taş mağazalarda.*

500 lira *Ömer Olgun avukat.*

500 lira *İbrahim Şenbark.”*²⁸

Erzurum'da Varlık Vergisi Kanunu'na göre yapılması gereken işlemler komisyonların çalışmaları sonunda kısa sürede tamamlandı. Bu yeni durumu Erzurum vilayet gazetesi kamuoyuna şu haber başlığıyla paylaşımında bulundu: “*Varlık Vergisi Şehrimizde %80 Tahsil Edildi.*” Bu haberin içeriği ise şöyle ifade edilmekteydi: “*Şehrimizde Varlık Vergisi ödeme müjdesi Şubat'ın 1. günü bitmiş ve verginin %80'i yatırılmıştır. Geri kalan kısmı ise bazı tüccarların maliyece malum olan resmi dairelerde ki alacaklarından tahsil edilecek ve bu suretle vergi tamamen ödenmiş olacaktır.*”²⁹ Bu haber şu anlam gelmekteydi. Daha önce komisyonlarca Erzurum vilayetinde tahakkuk ettirilen vergi miktarı olan; 511.150 lirası merkeze 476.158 lirası da kazalara ait olmak üzere toplamda 987.308 TL tahsil edilmiş olacaktı.

²⁷ Attâr: Güzel kokulu ruhlar ve yağlar vs. satan adam. Güzel kokular taciri. Halk ağzında aktar.

²⁸ **Erzurum**, 14 İkincikanun/Ocak 1943, S.: 3776.

²⁹ **Erzurum**, 4 Şubat 1943, S.: 3779.

SONUÇ

Atatürk'ün vefatından sonra Türkiye Cumhuriyeti'nde hayata dair birçok alanda yeni politikalar ve uygulamalar dikkatlerden kaçmadı. Nüfusun önemli kesimini oluşturan köylüler çok büyük ekonomik sıkıntılar içinde yaşamaktaydı. En temel ihtiyaçlar bile karşılanamıyordu. II. Büyük Savaş şartları gerekçesiyle uygulanan yeni Servet Vergisi de halkın ızdırabını bir iken ona katlamaktaydı.

Bütün Anadolu'da ve abartılı bir şekilde uygulanan vergilerden Erzurum da payına düşeni aldı. Ayrıca Erzurum'da tahakkuk ettirilen vergilerde kazalardan çok az vatandaşın olması da oldukça dikkat çekicidir.

Toplanan vergiler ülkenin ihtiyaçlarına ne kadar çare oldu bilinmez ancak vergi aracılığıyla Türkiye'de sermayenin önemli oranda el değiştirdiğini söylemek mümkündür. İttihat ve Terakki ile başlayan millileştirme hareketinin önemli bir halkasını oluşturduğu muhakkaktır.

KAYNAKÇA

1- Süreli Yayınlar

a) Gazeteler

Erzurum

2- Kitaplar

AKANDERE, Osman, **Milli Şef Dönemi Çok Partili Hayata Geçişte Rol Oynayan İç ve Dış Tesirler (1938-1945)**, İstanbul, 1998.

AYDEMİR, Şevket Süreyya, **İkinci Adam 1938-1950**, II, İstanbul, 1999.

ÇAKUR, Muammer, **Erzurum Gazetesi'nin Erzurum Basın ve Yayın Tarihindeki Yeri ve Önemi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum, 2011.

DEMİREL, Ahmet, **Tek Partinin İktidarı Türkiye'de Seçimler ve Siyaset (1923-1946)**, İstanbul, 2014.

ERTUĞRUL, N. İlder, **Cumhuriyet Tarihi El Kitabı (1923-2008)**, Ankara, 2008.

FİNDLEY, Carter V., **Modern Türkiye'nin Tarihi, İslam, Milliyetçilik ve Modernlik (1789-2007)**, (Çev. Güneş Ayas), İstanbul, 2011.

GOLOĞLU, Mahmut, **Milli Şef Dönemi (1939-1945)**, Ankara 1974.

HEPER, Fethi, **Türkiye'de Servetlerin Vergilendirilmesi**, Eskişehir, 1982.

KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri, **Politikada 45 Yıl**, Ankara 1968, s. 172.

KOÇAK, Cemil, **Türkiye'de Milli Şef Dönemi (1938 -1945)**, II, İstanbul, 1996.

KURTOĞLU, Ramazan, **Türkiye Ekonomisi (1938-2010), Milli Bağımlılık, Büyüme Krizler ve Siyasi Sonuçları**, İstanbul, 2017.

TEZEL, Yahya, **Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi (1923-1950)**, İstanbul, 2015.

TOKER, Metin, **Tek Parti'den Çok Partiye**, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1970.

TURAN, Şerafettin, **Türk Devrim Tarihi, Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye (10 Kasım 1938-14 Mayıs 1950)**, Ankara, 1999.

YALMAN, Ahmet Emin, **Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim (1922-1944)**, III, İstanbul, 1970.

YETKİN, Çetin, **Türkiye'de Tek Parti Yönetimi (1930-1945)**, İstanbul, 1983.

3- Elektronik Kaynaklar

<https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d06/c028/tbmm06028003.pdf>

IDARE YERİ: Erzurum Vilâyet Matbaası Gazeteye ait yazılar ve diğer işler için Matbaa müdürlüğüne müracaat edilir. Basılmayan yazılar geri verilmez.	SAYI 3774 YIL 75	<h1 style="font-size: 2em; margin: 0;">Erzurum</h1>	ABONA: Seneligi: 150. Aylığı 75 kuruştur. Sayısı: Her yıl 100 paradır. Günü geçmiş nüfuslar 10 kuruştur. FİYAT: Santimi 20 kr. Birden fazla nehrinde 15. Ondan fazla nehrinde 10 kuruş alınır.
---	---	---	--

HAFTALIK GAZETE

Tasla Tarihi: 1866

VARLIK VERGİSİ LİSTELERİ BUGÜN İLÂN EDİLDİ

Şehrimizin ödeyeceği Varlık vergisi yekûnu 511150 liradır

6000 liradan yukarı vergi ödeyecek 3 vatandaş vardır

Vilâyetimize bağlı kazalar da 476158 lira Varlık vergisi ödeyeceklerdir

Varlık vergisi mükelleflerinin isimlerini ihtiva eden listeler komisyonun devamlı çalışması ile dün ikmal edilmiş ve bugün resmen ilân edilmiştir. Bu ilândan alınan rakamlara göre vilâyet merkezi 511150 ve vilâyetimize bağlı kazalar 476158 lira varlık vergisi ödeyeceklerdir.

Şehrimizde 3 vatandaş 6000 liradan yukarı varlık vergisi vereceklerdir.

Bütün mükelleflere ait listeyi aynen aşağıda

Büyük Çiftçiler

1500 lira verecekler
Münip Korucu, İzzet Akyarın veresi, Zivans köyünden Mustafa Karadağ, Geyik köylü Hüseyin ve Hamza kardeşler.

800 lira verecekler
Künbet köylü Asım Abuş ve Huzut İlica, Karaz köylü Caşim Bektaş, Ümidim köylü Sabit Ertugrul, Kân köylü Ramazan Kân, Muallim Faik Bilge,

Sovyetler ilerliyor

Amerikalılara göre Almanlar askeri tarihte görülmemiş felâket karşısında

Moskova, 30 (A. A.) — Sovyet tebliği ekinde orta Don cephesinde büyük bir çehrin kenarında şiddetli bir muharebe olduğu kaydediliyor. Kotelnikovo önünde duzağa düşen Almanlara yardım için gönderilen kuvvetler dağıtılmıştır. Bu kuvvetler Krasno-

Newyork 30 (A. A.) — Almanlar Rusya'nın cenubunda askerlik tarihinin kaydetmediği kadar büyük bir felâket önünde bulunuyorlar. Kızılorda çevirme manevrasını geliştiren

(Devamı S. 2 de)

Alman Denizaltıları

Atlantikte 15 gemi batırılmışlar

Berlin, 30 (A. A.) — Hıusai tebliği: İngiltereden cenup doğuya doğru giden bir kafilâ 2 gündenberi denizaltılarımız tarafından takip

(Sonu S. 2 de)

ABONA
 Senehi: 150 Altı aylığı 15 kuruştur.
 Sayısı: Her yerde 100 paradır.
 Günlü geçmiş nüshalar 10 kuruştur.
İLANAT
 Sattımı 20 kuruş, birden fazla sayısında 15
 Ondan fazla sayısında 10 kuruş alıdır.

Erzurum

HAFTALIK GAZETE
 Tesis tarihi: 1866

Yardımlı Sevanler Cemiyetinden
 Cemiyetimiz altınnesmetler göre yıllık kongresini
 1-2-1943-Cumartesi günü saat 15 de Halkevini salı-
 şında toplanacaktır.
 Bu arzuların teqrifleri rica olunur.
 Yardım Sevanler Cemiyeti
 Erzurum Şubesi Raisi
 Sadıka Ergin

14 İkincikdunun 1943 Perşembe

Yıl : 76 - Sayı : 3776

Sonatkör Hayatı Yaşayan Garip Bir Kafile

Sami N. ÖZERDİM
 Lise Öğretmenlerinden

Genç Cumhuriyet nesli, bereketlerle ve eserlerle dolu bir yolun yolcusudur. Bütünlüklerin ümitle beklediği ve bütünlüklerin sabırsızlıkla beklediği bir neslin arasında daha doğrusu dışında yolunu sapmış, hiden olmsıya ve hiden olmayı unuttuğundan gafil bulmuş bir kafile var ki, hakikatte hiç bir şey ifade etmediği halde hasan mide bulandırıyor.

Birkaç yıl önceydi. Geçmiş büyük ve kutsal bir günün bir gazeteyi günlerce araştıktan sonra bulmuş ve sevinmişim. Elimde gazete, herşeyi göreceğim yere doğru ilerlerken bunlardan birine rastladım. Elimdeki gazeteyi gördüm:
 — Bu ne? Dedi.

Birinci İnönü zaferinin 22 inci yıldönümü

Türk tarihinin most bir dönüm noktası olan birinci İnönü zaferi bundan 22 yıl evvel 19 Son Kânunda tahakkuk etmiş, "Türkün makûs talii, bugünden itibaren dönmeğe yür tutmuştu. Bu kutlu ve mutlu günün yirmi ikinci yıldönümü 19 Son Kânun Pazar günü yurdun her tarafında kutlanmış, Halkevlerinde yapılan toplantılarda söylenen hatipler bu büyük günün manasını belirten nutuklar söylemişler, İnönü zaferi hak-

Varlık Vergisi

Müddet yarın hitama eriyor Şehrimizde 11 Vatandaş daha Varlık vergisi verecek

Şehrimizde Varlık vergisinin ödenmesine devam edilmekte. Bugüne kadar 202675 lira Varlık vergisi ödenmiştir. On beş günlük müddet yarınki 15 1943 Cuma günü hitama erecektir.
 Bu müddet içinde vergilerini yatırmayan mükelleflerden kanunun 12 inci maddesine göre birinci hafta % 1, ikinci hafta % 2 faisle tahsil edilecektir.

Meclise vaki müracaatlar verginin tahsiline mani olamayacak

Ankara, 13. (a. a.) — Ben gazeteler varlık vergisi terhiyatında yanlış yapıldığı hakkında B. M. Meclisi arzual encümenine verilen 3000 kadar arzualın tetkik etmek üzere Maliye Vekâletine tevdi edildiğini yazmışlardır. Gazetelerde intihar eden bu haberden bazı kimselerin Encümence Maliye Vekâleti ne tevdi olunan arzuaların sahipleri hakkındaki vergi tahkikatının durdurulacağı manasını çıkardıkları öğrenilmiştir. Bunun üzerine salâhiyetli makamlardan yapılan tahkikat neticesinde şu malûmatı aldık. B. M. Meclisi arzual encümeninün ötedenberi (Soma S. 3 de)